

R I T A... o r S U S A N?!

(nastavak engleskog filma "Odgajajući Ritu" /Educating Rita/ Lewisa Gilberta)

(Mlada žena zvoni na vratima lijepe "kućice u cvijeću" u predgrađu Melbournea. Postarija žena ljubaznog izgleda izlazi na vrata.)

RITA/SUSAN (dalje "R/S"): Dobro jutro, gospođo! Oprostite, živi li kod vas kao podstanar dr. Frank Bryant?

Mrs PEABODY (dalje: MP): Yes, dear! Tko ga traži?

R/S (pruža joj ruku): Dr. Bryant me poznaje kao Ritu, ali zapravo mi je pravo ime Susan. (Nervozno se nasmije.) Oh, Bože, loše sam počela. Ova zbrka s imenima je zapravo sasvim bezazlena, vjerujte mi! (I u filmu jedni glavnu junakinju poznaju pod imenom Rita, a drugi pod Susan.)

MP (uz prijateljskim osmijehom): Bez brige, my dear, djeluješ mi simpatično. Uđi, ne možemo razgovarati na vratima. (Ulaze u kuću.) Jesi li za čaj ili kavu?

R/S: Kava bi mi dobro došla, thank you.

MP (pripremajući kavu): Da počnemo nekim redom, dušo. Recimo, s onom "zbrkom s imenima"?

R/S: Ah, to! Ja se zapravo zovem Susan, Susan Russell, ali sama sebe zovem Rita – ne znam zašto, to ime mi se više sviđa. Recimo, sebi govorim "Rita" kad sam pred ogledalom. Jeste li primijetili da sam malo uvrnuta?

MP (nosi kavu i smiješi se): Jesam, i to mi nimalo ne smeta, vjeruj mi!

R/S: I tako, dr. Bryant je jedina osoba koja me tako zove, iz jednostavnog razloga jer sam mu se tako predstavila.

MP (ozbiljno): Pođimo opet nekim redom, my dear – zašto profesora zoveš "dr. Bryant"?

R/S: On mi je bio mentor na Otvorenom sveučilištu – znate ono, studij uz rad: ja sam inače po zanimanju frizerka... Tek sam kasnije rekla Franku da se zovem Susan...

MP (s ironičnim osmijehom): Aha, tek si kasnije rekla Franku da se zoveš Susan. Ostanimo kod ovog "kasnije" – kad je "dr. Bryant" postao "Frank"?

R/S (zbunjeno se smiješi): Ah, nije to ono što mislite.

MP: Oprosti, dušo – ja ništa ne mislim...

R/S: Hoću reći, ako mislite na ono što se izražava onom ružnim izrazom "relationship"...

MP: Zašto bi "relationship" bio ružan izraz?

R/S: Ali on to doista jest. Jeste li primijetili da ni jedan drugi jezik nema tako groznu, kobačistu riječ za ljubavni odnos? Ova bazdi na MMF i tržište dionica – na izraze kao što su "partnership", "leadership", "sponsorship"... Toliko ship-ova, a nigdje mora da spere smrad koji za sobom ostavljaju!

MP (od srca se nasmije): My dear, zbilja si duhovita – i vrlo inteligentna.

R/S: Hvala, zapravo je s tim sve i počelo – s inteligencijom.

MP: Što je počelo s inteligencijom?

R/T (iznenada): Oprostite što vas prekidam, ali kada se Frank vraća?

MP (pogleda na zidni sat): Za deset minuta otprilike, točan je kao Phyleas Fogg (iz romana "Put oko svijeta za 80 dana). Zašto?

R/S: Htjela bih iskoristiti ovo vrijeme da vas pitam nešto o njemu. Pije li još?

MP (odlučno): Ne. Čim se uselio odmah mi je rekao da je poslan ovdje zbog problema s alkoholom, ali da više uopće ne pije. Nakon pola godine očito je da je bio sasvim iskren. Sada svakodnevno vozi bicikl. Da te pitam samo još nešto – put od Londona do Melbournea vraški je skup. Oprosti, radiš li još kao frizerka?

R/S: hoćete reći, kako je frizerka mogla sa svojom plaćom... inače, doputovala sam brodom, jer se bojim aviona. Ah, da, pobijedila sam na "Milijunašu": to je, naravno, bilo u svim engleskim novinama...

MP: Neću te pitati koliko si dobila – samo ću te iskoristiti da mi napraviš frizuru.

R/S: Vrlo rado. Eto, tako sam ipak unovčila onu inteligenciju za koju je zaslužan dr. Bryant.

MP: Samo još nešto, prije nego što on dođe. Dakle, čim si pobijedila na kvizu, većinu tog novca si iskoristila da oploviš pola svijeta i posjetiš nekoga koga još uvijek većinom oslovljavaš "dr. Bryant". Iako nije postojalo ono – kako se kaže – relationship.

R/S (zbunjeno se smješka): Pa, postojala je određena "kemija"...

MP: I sad si ovdje da položiš diplomski ispit iz kemije. (Zvono na vratima) Evo, dolazi dr. Bryant, sigurno će se iznenaditi.

(FB ulazi u kuću. Čuje se kako mu MP kaže: "Profesore, jedna vas gošća očekuje vas u primaćoj sobi. Sigurno ćete se ugodno iznenaditi". Zajedno ulaze u primaću sobu.)

FB (ugledavši R/S): Rita, ne mogu vjerovati svojim očima!

R/S: Nadam se da ti je drago da me vidiš?

FB: Naravno, naravno, samo sam doista zapanjen.

MP (podigne prst): May I have your attention, please! Dr. Bryant ionako zna da ja u ovo vrijeme idem u kupovinu...

R/S: Ne, ne smijete izlaziti iz kuće zbog nas!

MP: Oprosti, dušo, ali prekinula si me. Zbog kućanskih poslova ionako se neću zadržati predugo. A kad se vratim, između kuhinje i primaće sobe je blagovaonica, tako da ću vas jedva čuti. Ipak, kakvu glazbu najviše volite – primaća soba je puna ploča i diskova...

R/S Moja cimerica (obraća se FT), ona s kojom sam živjela kad sam otišla s "kampusu", obožavala je Mahlera. Kako je ono rekla za njegovu glazbu?

MP: Naravno da imam Mahlera, sweetheart, odmah ću ga staviti

R/S: Ali, zbilja, ne morate zbog nas...

MP: Ostavi te malograđanske fore, dušo, ni ja ih ne volim. Inače, pozvat ću vas kad ručak bude

gotov, pa čak i ako prekinem važan razgovor.

FB (zbunjeno): Još ne mogu vjerovati da si tu. (Osjetivši nezadovoljstvo u njezinu pogledu, brzo nastavlja): Putovanje dovde mora da je bilo vraški skupo. (R/S se još uvijek mršti.) Ovaj, ne znam koliko skupo – meni su platili put samo da me se riješe.

R/S (ironično se smješkajući): Ja i g-đa Peabody prekinuli smo razgovor, kad si ti pozvonio, upravo s istom temom kojom ga mi započinjemo. Ukratko, pobijedila sam na "Milijunašu" – bez toga, naravno, ne bih imala novaca za put...

FB: Čestitam! Pobjeda na kvizu je vraški dobra stvar – kvizovi su valjda jedini dokaz da se znanje ipak isplati.

R/S: Ironija je u tome što se pitanje za milijun odnosilo na nogomet, a ja, otkako sam postala dijelom intelektualne elite, barem na mentalnoj razini, osjećam – ne znam ni sama zašto – prezir prema nogometu.

FB: Pa kako si onda pobijedila?

R/S: Vjerojatno sam ti pričala da Danny (njezin bivši muž), naravno, obožava nogomet. (On kimne glavom.) Ispalo je da je sretna okolnost u tome da navija za "Tottenham": to je klub za koji nastupaju oni zgodni Hrvati – Ćorluka, Kranjčar...

FB (nezainteresirano): Dakle, pitanje za milijun se odnosilo na "Tottenham"?

R/S: Ne samo to, na jednog od ove dvojice zgodnih dečki. Glasilo je: kojem je od trojice Hrvata u "Tottenhamu" otac bio poznati igrač, a zatim i selektor reprezentacije Hrvatske. (Zastane): Izgleda da ni mnogi navijači "Tottenhama" to nisu znali, ali Danny je znao i jednom mi je to ispričao – kao da je znao...

FB (ironično se smješkajući): Ispada da ti je Danny nehotice učinio uslugu dvije godine nakon što ste se razveli.

R/S: Da. Znam da te to ne zanima, ali točan odgovor je bio – ovo je malo teško za izgovoriti – Zlatko "Cico" Kranjčar. "Cico" je inače nadimak.

FB (prekida je): Ovo će te sigurno zanimati... Ali najprije, što je bilo s "tigrom"?

R/S: Znam da je safari, kao i sve adrenalinske senzacije, postao zabava za intelektualce, ali...

FB (ironično): Honey, tigrovi žive u Aziji, a ne u Africi. Uostalom, nisam mislio na one prave tigrove, već na tvog "tigera" Tysona. (Nakon kratke pauze) Ah, da. Nećeš vjerovati, ali upoznao sam Dannyja i tvoje roditelje u njihovom pubu. A budući da pretpostavljam da bi me pitala kako to da sam bio u Londonu a nisam tebe posjetio odmah ću ti reći da znam da si u to vrijeme bila s "Tigerom" u južnoj Francuskoj.

R/S: Ah, da. "Tiger" mi je bio jedini – hajd'mo prevaliti preko usana tu ružnu kobasicu od riječi – "relationship" otkad me je Danny napustio. Dakle, s kim ćemo početi – s Dannyjem ili "Tigerom"?

FB: S Dannyjem, svakako. "Tiger" izaziva određene erotske konotacije, a za to će nam sigurno trebati više vremena.

R/S: Dobro, s Dannyjem – i mojim roditeljima, naravno. Uostalom, što misliš o njima?

FB: Otac ti je upravo onakav kako si ga opisala – namrgođeni obiteljski diktator, koji se vjerojatno nikad ne smije. Majka se još manje smije – ona je, ako smijem biti iskren, tipična obiteljska mučenica engleske niže klase...

R/S: Da, neke porodice se nisu promijenile valjda još od industrijske revolucije...

FB: Ali zato je Danny zaista simpatičan...

S/R (prekida ga): Kako si uopće došao na ideju da ideš tamo? Jesi li se predstavio?

FB: Nisam, rekao sam da se zovem John Smith. Zamisli – John Smith!

S/R: (sliježući ramenima): Netko se valjda mora i tako zvati.

FB: Zašto sam išao u pub? Znaš, kad ono nisi došla na onaj domjenak na koji sam te pozvao, pa si mi ispričala kako si na kraju, iako nevoljko, završila u omiljenom pubu Dannyja i tvog oca, u kojem su svi – dobro, osim tvoje majke – pjevali neku banalnu pjesmicu sa džuboksa, to me je na neki način oduševilo. Znao sam da ću kad-tad otići tamo.

R/S: Nije li to pomalo pretjerano – neka vrst intelektualne moralne flagelacije. Još od Rousseaua znatni dio intelektualne elite sanja "retour à la nature". Znaš li da su pred desetak godina neki europski intelektualci osnivali nekakve "pastirske škole"...

FB: Darling, "povratak prirodi" i šminkerska arkadijska bukolika nemaju nikakve veze s engleskom siromašnom radničkom klasom. Zelene livade više nikog ne zanimaju još od vremena kad je Thomas Hardy napisao "Under the Greenwood tree" – sve što seljaka zanima u vezi s livadom jest vrijeme kad je treba pokositi... (Iznenada se zaustavi.) Ne, ne, lakše ćemo apsolvirati temu s "Tigerom" – ovome ćemo se, ako bude trebalo, kasnije vratiti.

R/S: Samo još ovo! Dakle, kad si ostvario svoju davnu želju i došao u tipični periferijski pub i pjevao s Dannyjem i s mojima, jesi li bio oduševljen kao što si se nadao?

FB: Itekako! Zabavljao sam se kao malo kada. Možda se tebi to čini banalnim, ali zaista sam uživao gledajući ta ozarena lica u zanosu pjevanja bezazlene humpa-cumpa pjesmice...

R/S: Što im drugo preostaje kad ih je TačERICA bacila u ralje tajkunskim hijenama!

FB (ne dà se smesti): Bilo kako bilo, takvu atmosferu nećeš nikada doživjeti na "campusu"! Uostalom, ni sama nisi svijesna od kakvog si se glupog preseravanja – s oproštenjem! – spasila kad nisi došla na onu našu zabavu, pod navodnicima. Naravno, to se odnosi i na moje zamorne tirade...

R/S: By the way, je li Julie još uvijek s onim odurnim Martinom?

FB: A, ne, ne, najprije "Tiger" – ja sam prvi pitao! Uostalom, ja to ne bih trebao reći, jer mi je pretežno curu, ali poznavao sam i odurnije osobe od njega.

R/S: Prije svega, dame imaju prednost. Što se tiče Martina, malen je i ružan, i nekako ljigav... Inače, Julie sam spomenula samo kao uvod u temu. Ovo sam htjela čak pitati g-đu Peabody, ali ipak je bolje da pitam tebe – imaš li ovdje nekakav "relationship"?

FB: Imao sam kratku vezu s jednom kolegicom, zove se Linda. Ona nije toliko mlađa od mene kao što je bila Julie – samo tri godine. (Zastane) Ipak, najbolje će biti da najprije – da tako kažem – završimo s "Tigerom": vidjet ćeš da ima opravdanih razloga za to.

R/S: Pa dobro – to je zapravo vrlo jednostavno. Proveli smo tri divna mjeseca u južnoj Francuskoj, bila sam zaljubljena u njega više nego u Dannyja, a tek kad smo se vratili rekla sam mu da ga napuštam. (Čim je FB pokušao nešto reći, ona ga prekine) Molim te, samo me nemoj pitati je li bio dobar seks? To je postao tako oduran kliše – ono, kao šifra "Seks i grad".

FB: To je valjda evazivan način da se kaže da seks jest bio dobar. Inače, zašto si ga ostavila kad si bila zaljubljena u njega?

R/S: Ubrzo sam zaključila – a to sam, uostalom, mogla primijetiti već i na "campusu" – da je "Tiger" Tyson zaljubljen samo u jednu osobu, u "Tigera" Tysona. Kako vidiš, imala sam nepobijedivu konkurenciju u ljubavi.

FB: Kažu da su narcisoidne osobe dobre u krevetu, iako je njihova narcisoidnost u tom smislu neka vrst mentalne masturbacije.

R/S: I to je otprilike sve. Sad je na tebi red!

FB: Odmah će ti biti jasno zašto oklijevam pričati o tome. Naime, izgleda da mi je ovisnost o alkoholu – g-đa Peabody ti je sigurno pričala da više ne pijem? – stvorila probleme s potencijom. Ne radi se o kasičnoj impotenciji, ali budući da je Linda svojevrsni križanac Simone de Beauvoir i Kate Millet, s naglaskom na ovoj drugoj, i povremene smetnje bile su dovoljne za

diskretan prekid veze.

R/S: Oh, dear! Jeste li pokušali sa spasonosnom "Viagrom"?

FB: Naravno, i uspjeh je bio djelomičan, ali to je bilo nedovoljno za australsku varijantu Ninon Lanclos (francuske kurtizane i književnice iz 18-og stoljeća, koja je bila seksualno aktivna i nakon 80-e godine).

R/S: Jesi li bio zaljubljen u Lindu?

FB: Pa i ne baš. Hibrid hodajuće enciklopedije svjetske književnosti i seksualnog priručnika ubrzo postane zamoran.

R/S (uzdahnuvši): Sad otvaramo posljednje poglavlje, neizvjesno kao whodunit u romanima Agathe Christie. Jesi li se pitao zašto sam ovdje?

FB (zbunjeno se nakašlje): Pretpostavljam da si me došla posjetiti.

R/S (podrugljivo): Kako genijalno zapažanje! Inače, g-đa Peabody je najprije bila zaprepaštena činjenicom da netko potroši polovicu sume od pobjede na "Milijunašu" na put do Australije, a onda je je izvela logičan zaključak.

FB: Koji?

R/S: Profesore Frank Bryant, došla sam u Australiju da te pitam želiš li imati sa mnom – onaj prokleti relationship. Što se mene tiče, čak ni brak nije isključen. Čuj mene – "čak ni brak", da me moja mama čuje!

FB (zbunjeno se meškolji): Rita, nisam li ti upravo pričao o svojim seksualnim problemima?

R/S: Frank, seks nije jedina važna stvar u životu.

FB: Ali je ipak najvažnija, iz mnogih razloga.

R/S: Naravno da ćemo... Bože, upotrijebila sam futur umjesto kondicionala!

FB: Ovo je posljednji pokušaj da otklonim ono što i ja... Ja imam 52 godine, a ti 28.

R/S: Znaš li što je jedina stvar koju kod sebe neću nikad razumjeti. Nije mi jasno zašto sam uporno željela postati sofisticirani frik, zašto su mi danas William Blake, Shakespeare i Čehov važniji od normalnih zabava kao što su navijanje za "Tottenham" ili "Priatelji". Konačno, s Dannyjem sam imala prilično dobar život, uključujući i seksualni, a čovjek me napustio čim sam se udaljila od klase kojoj oboje pripadamo – vjerojatno je bio u pravu. Ali, postoji jedna stvar u životu koja me nikad neće zanimati – to je statistika! Time mislim...

FB: Sad mi je palo na pamet, kad si spomenula Dannyja – zašto si uzimala "anti-baby pilule"?

R/S (ljutito): Umjesto da postavljaš glupa pitanja, odgovori konačno na ono što sam te pitala – hoćeš li živjeti sa mnom ili ne?!

FB (lukavo se smijulji, što ona doživljava kao najavu odrečnog odgovora): Sjećaš li se kad smo se oprostili jedno od drugog na londonskom aerodromu?

R/S: Zove se Heathrow.

FB: Znam kako se zove. Kad sam ulazio u avion, pomislio sam, a činilo se da i ti isto osjećaš, kako bi bilo divno da i ti odletiš sa mnom.

R/S (uzbuđeno): Znači, i ti si tako ramišljao. Zašto ništa nisi rekao?

FB: Ah, znaš nas intelektualce – govorimo previše, ali najčešće ne kažemo upravo ono što treba. Znaš li što je Dwight Eisenhower rekao o intelektualcima?

R/S: Onaj američki predsjednik?

FB: Da. Rekao je: "Intelektualac je onaj koji govori i piše više nego što treba, da bi pokazao više nego što zna".

R/S (smije se): Doista duhovito od jednog političara i profesionalnog vojnika. Ali, pustimo sad Ikea. (Uzbuđeno) Znači li... znači li to da je tvoj odgovor DA

FB: Naravno da znači. Ako prihvatiš moje postalkoholičarske probleme...

Rita or Susan

Autor prof. Ante Gradiška
30. rujna 2012.

R/S: Nastavit ćemo s "Viagrom" kad bude trebalo, a umjesto razgovora o Blakeu i T. S. Elliottu vježbat ćemo psihičku relaksaciju. (Čuje se kako g-đa Peabody zveckea s tanjurima u kuhinji.)

MP (iz kuhinje): Profesore Bryant, pripremila sam vaš uobičajeni objed. Nadam se da će se i Riti svidjeti.

S/R (razdragano): Hoće, sigurna sam da hoće!

MP (poluglasno, ali ipak čujno): My God, ovo je dobar znak.